

FINANSDEPARTEMENTET

Finansdepartementet, stabiliseringspolitikk og budsjetter

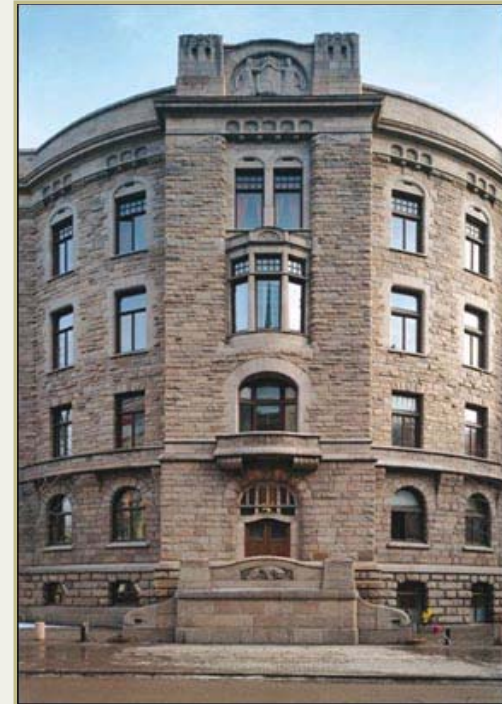
*Alexander Vik
Økonomiavdelingen
27. januar 2009*

Disposisjon

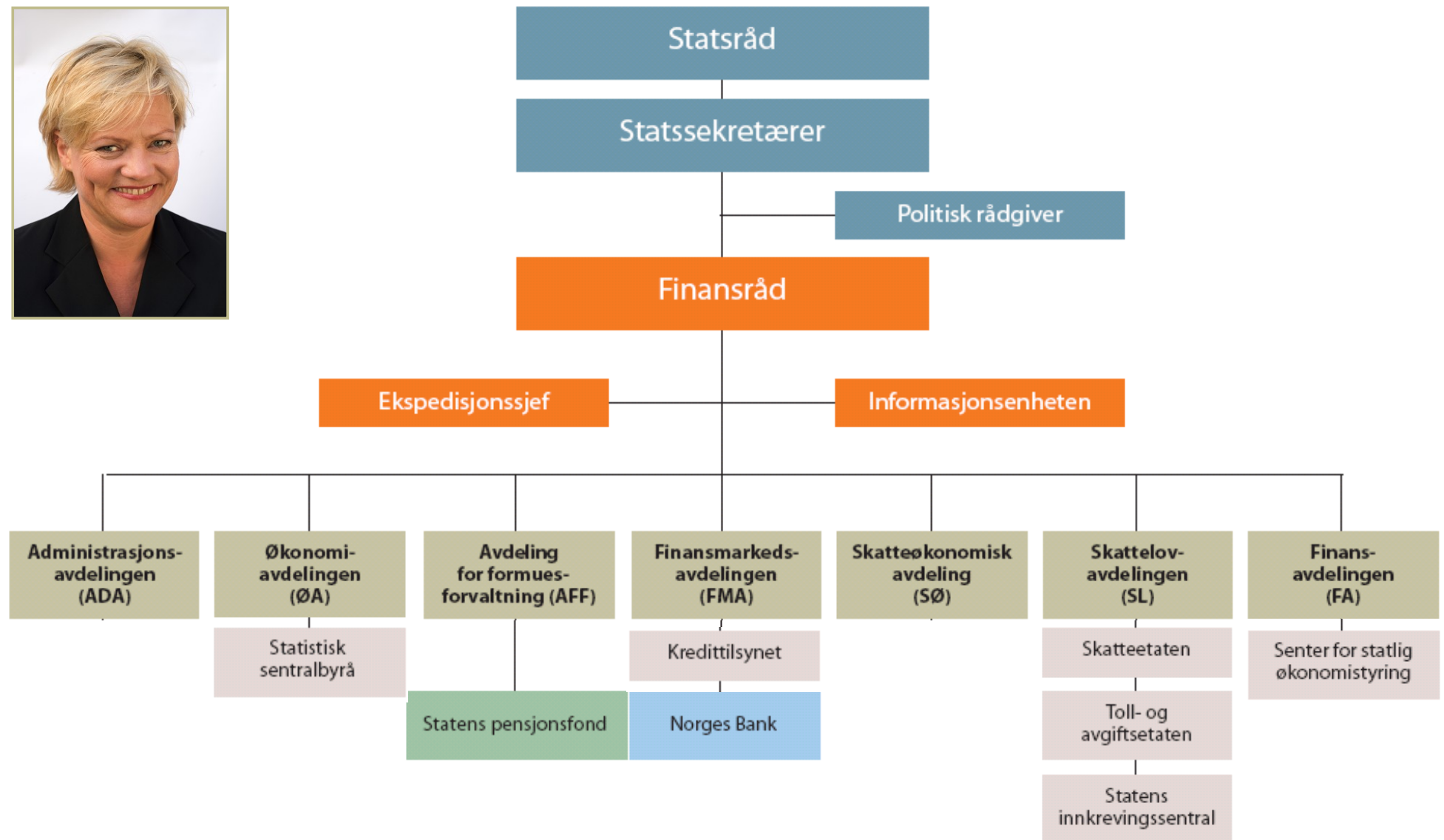
- Litt om Finansdepartement
- Hvorfor har vi en stabiliseringspolitikk?
- Noen begrensninger
- Retningslinjene for den økonomiske politikken i Norge
- Litt om hvordan vi gjennomfører stabiliseringspolitikken i praksis

Finansdepartementets oppgaver

- Den økonomiske politikken
- Statsbudsjettet
- Skatter og avgifter
- Finansmarkedene
- Statens pensjonsfond
- Regjeringssaker
- Internasjonale forpliktelser

Organisasjon

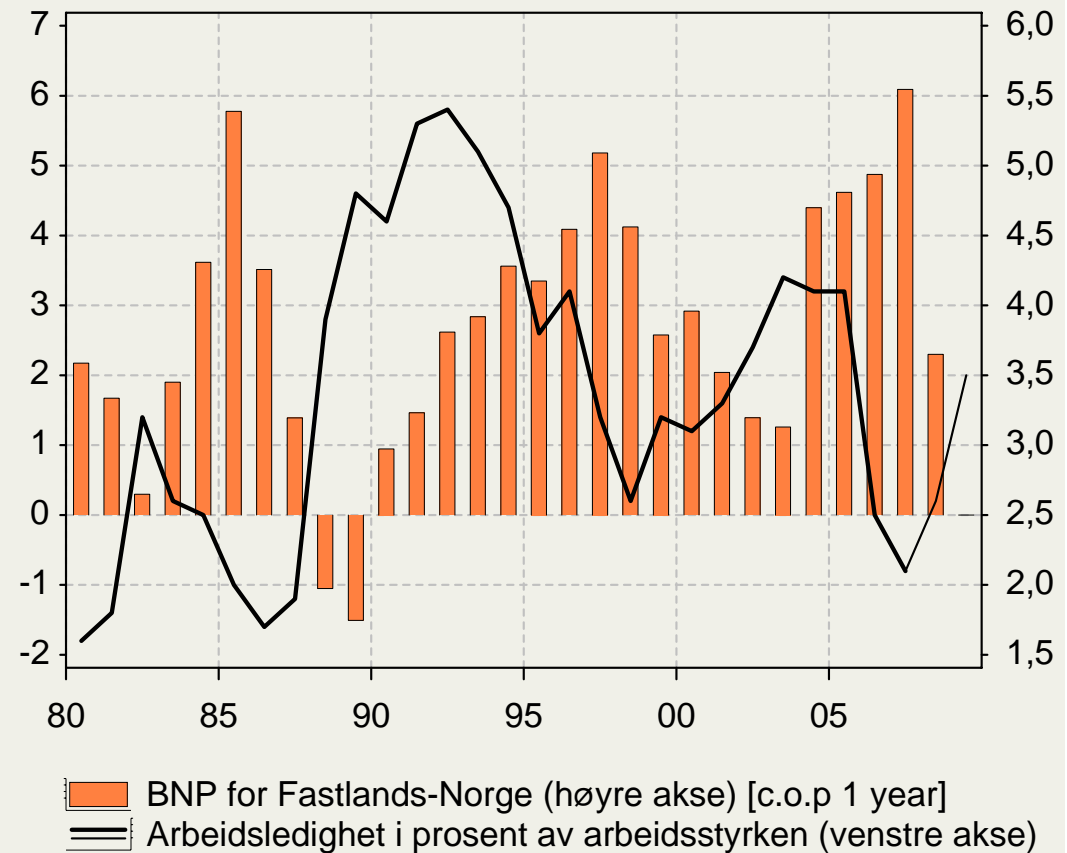
Hvorfor har vi en stabiliseringspolitikk?

DET ER KOSTNADER KNYTTET TIL ØKONOMISKE SVINGNINGER

- Usikkerhet om framtidige inntekter er en kostnad i seg selv
- Hystereseeffekter i arbeidsmarkedet
  - Svakt arbeidsmarked i begynnelsen av yrkeskarrieren øker sannsynlighet for ledighet også senere
  - Permanent utstøting i form av uføretrygd
- Store svingninger gir dårligere investeringsklima – kan gi lavere kapitalbeholdning over tid

Hva er stabiliseringspolitikk?

- Bruk av den økonomiske politikken for å forsøke å dempe svingningene i økonomien
- Målet er å redusere kostnadene knyttet til slike svingninger. Disse kostnadene er større jo større svingningene er
- Krever at vi vet hva som er svingninger og hva som er den underliggende veksten, eller trendveksten, i økonomien

Source: Reuters EcoWin

Virkemidlene

- Pengepolitikken
  - Økte renter demper aktiviteten i økonomien
- Finanspolitikken – diskresjonære tiltak
  - Aktive vedtak om å øke eller redusere offentlige inntekter og utgifter for å påvirke den økonomiske aktiviteten
- Finanspolitikken – automatiske stabilisatorer
  - Man lar skatteinntektene (og enkelte utgifter) svinge med konjunktorene
  - Disse kan bidra med flere prosent av BNP

Arbeidsdelingen i stabiliseringspolitikken

Pengepolitikken

- Fleksibel inflasjonsstyring
  - Årsvekst i konsumprisene på rundt 2,5 %
  - Skal samtidig bidra til å stabilisere utviklingen i produksjon og sysselsetting

Finanspolitikken

- Petroleumsinntektene fases gradvis inn i økonomien, om lag i takt med utviklingen i forventet realavkastning av Statens petroleumsfond/Statens Pensjonsfond-Utland (4 prosent)
- Det legges vekt på å jevne ut svingninger i økonomien for å sikre god kapasitetsutnyttelse og lav arbeidsledighet

Noen utfordringer i budsjettpolitikken

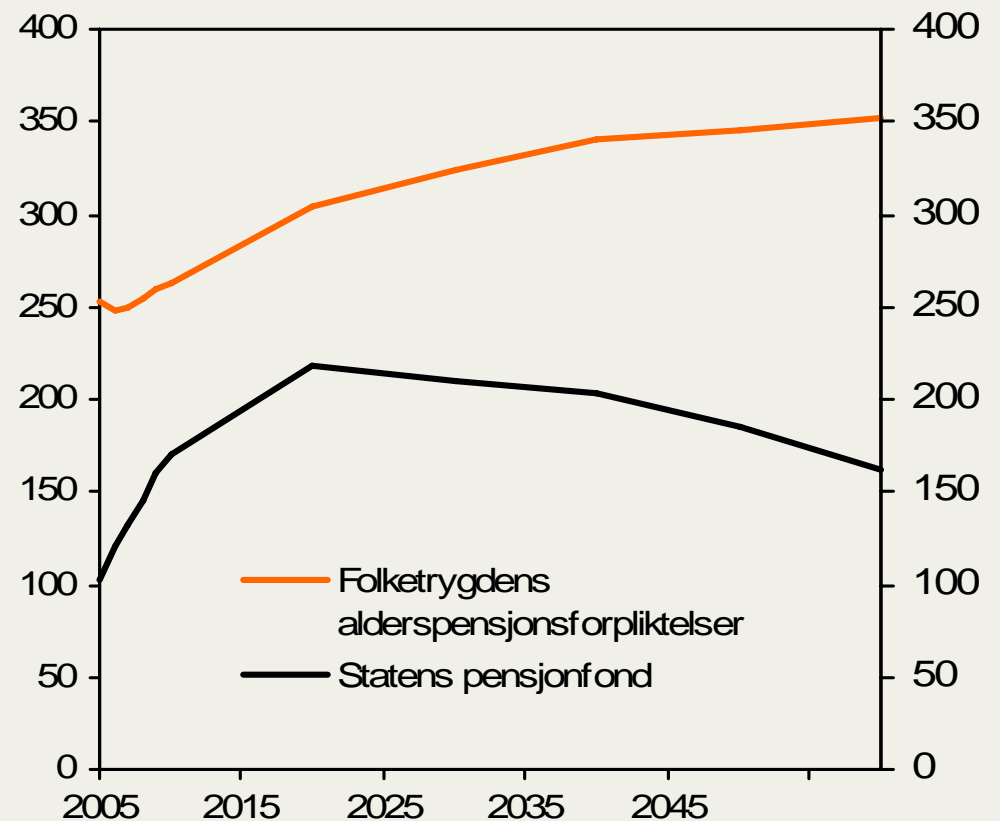
På den ene siden

- Store oljeinntekter
- Stor finansiell formue (Pensjonsfondet)

På den andre siden

- Store ufonderte pensjonsforpliktelser
- Store aldersrelaterte utgifter i årene som kommer

Statens pensjonsfond og fremtidige pensjonsutgifter.
Prosent av BNP

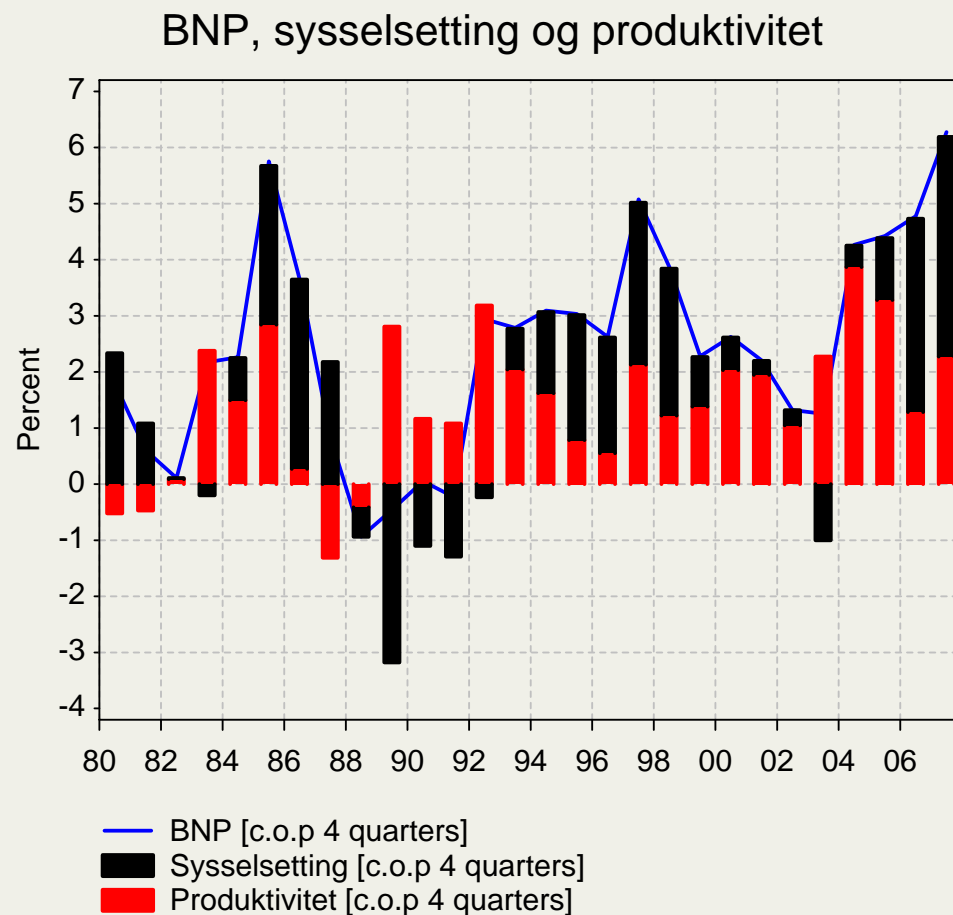

Noen generelle utfordringer knyttet til stabilisering - identifisering av konjunktursituasjon

- Krever at en kan splitte opp veksten i økonomien i en strukturell komponent og en konjunkturkomponent
- Strukturell eller potensiell vekst
  - underliggende produktivitetsvekst
+ underliggende vekst i arbeidsstyrken
- Konjunkturkomponent
  - Faktisk vekst – strukturell vekst
- Men i praksis....

Noen generelle utfordringer knyttet til stabilisering - identifisering av konjunktursituasjon (forts)

- Ikke opplagt hva som er hva, selv når endelige tall foreligger
- I tillegg
  - Økonomiske data har betydelig produksjons- tid og revideres ofte
- Informasjonsgrunnlaget for stabiliseringspolitikken er derfor usikkert

Source: Reuters EcoWin

Noen begrensninger for finanspolitikken som stabiliseringspolitisk virkemiddel

- Tar tid fra vedtak treffes til de settes ut i live
  - Situasjonen i økonomien kan da være en annen
- Neppe ønskelig at barnehagedekning, kvaliteten på eldreomsorgen mv. skal svinge mot konjunktorene
- Investeringsprosjekter må planlegges, og det tar tid å sette i gang
- Lettere å stimulere enn å stramme inn

Et praktisk eksempel – 2009-budsjettet

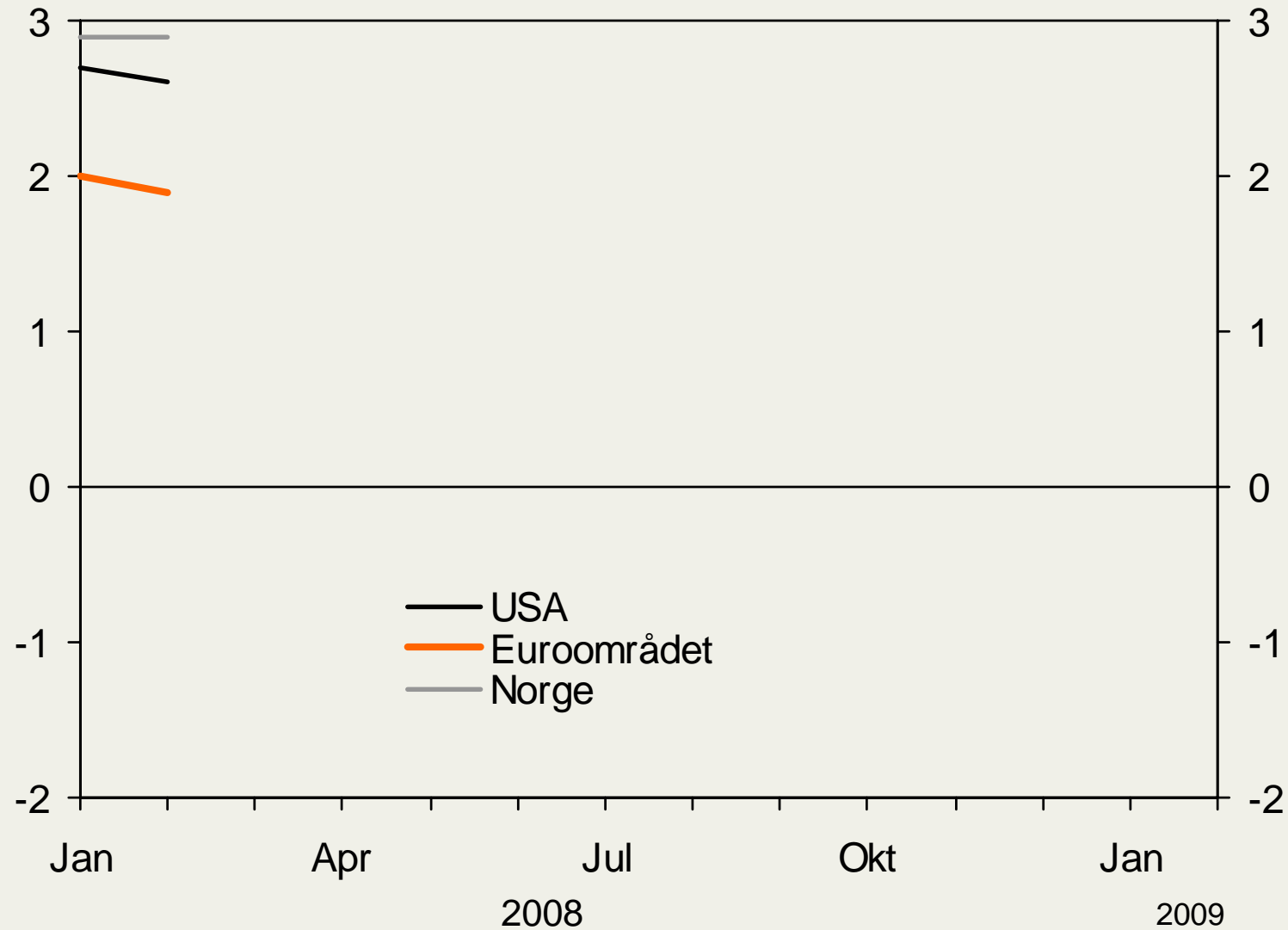
- Startet med arbeidet tidlig i 2008
- Starter med å analysere konjunktursituasjonen nå
  - Analyserer økonomiske data for utviklingen den siste tiden
    - nasjonalregnskapstall
    - arbeidsmarkedsstatistikk
    - spørreundersøkelser og annen korttidsstatistikk
    - informasjon fra finansmarkedene

... deretter

- Systematiserer informasjonen i en modell – MODAG
  - Stor empirisk fundert makromodell
  - Relativt detaljert nærings- og produktinndeling
- Basert på noen forutsetninger om utviklingen på enkelte størrelser gir da prognoser over den økonomiske situasjonen fram i tid
  - Grunnlaget for våre faglige råd til finansministeren

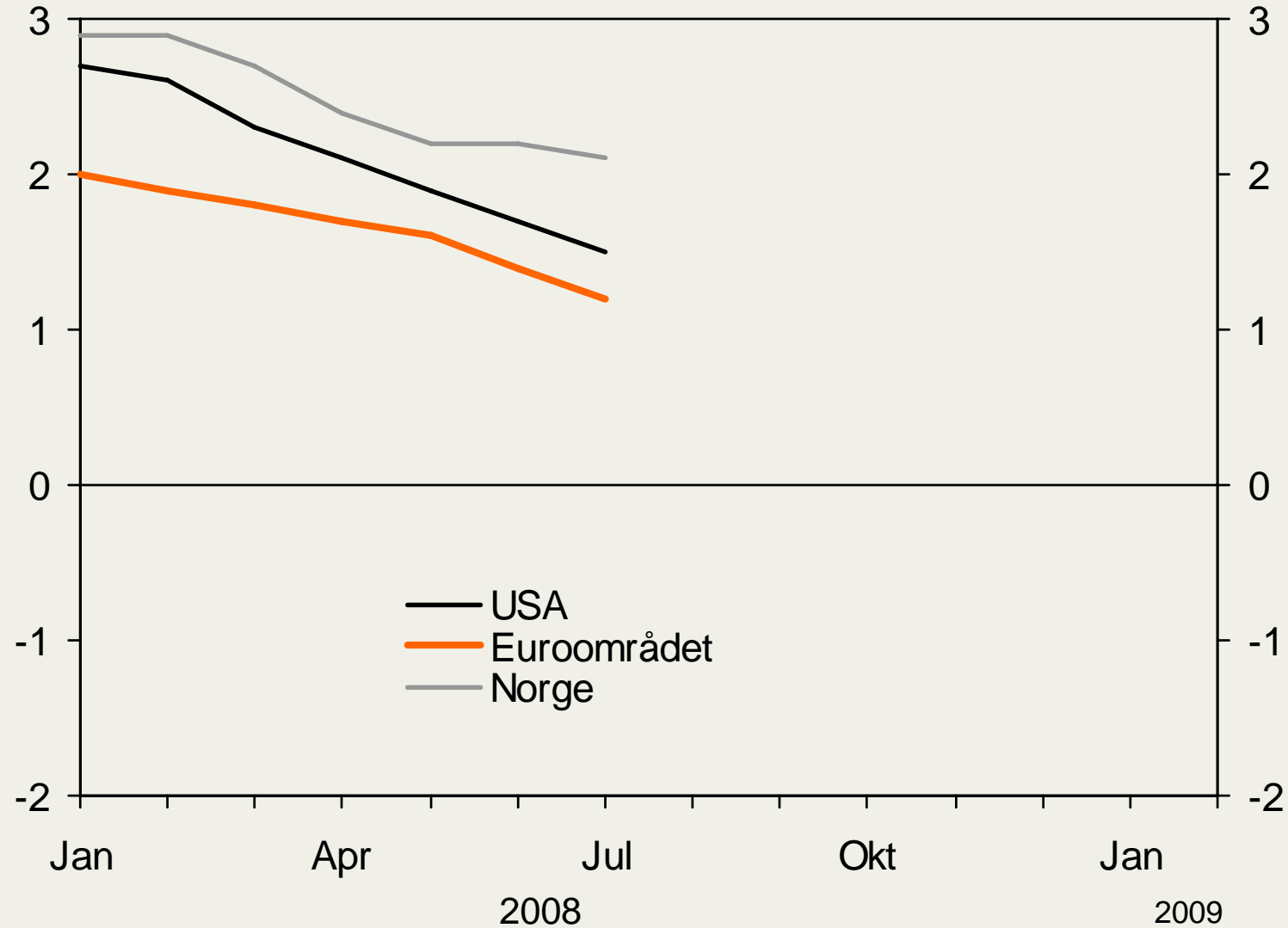
... men utsiktene endrer seg

Consensusanslag for BNP-vekst i 2009 gitt på ulike tidspunkt. Prosent

... men utsiktene endrer seg

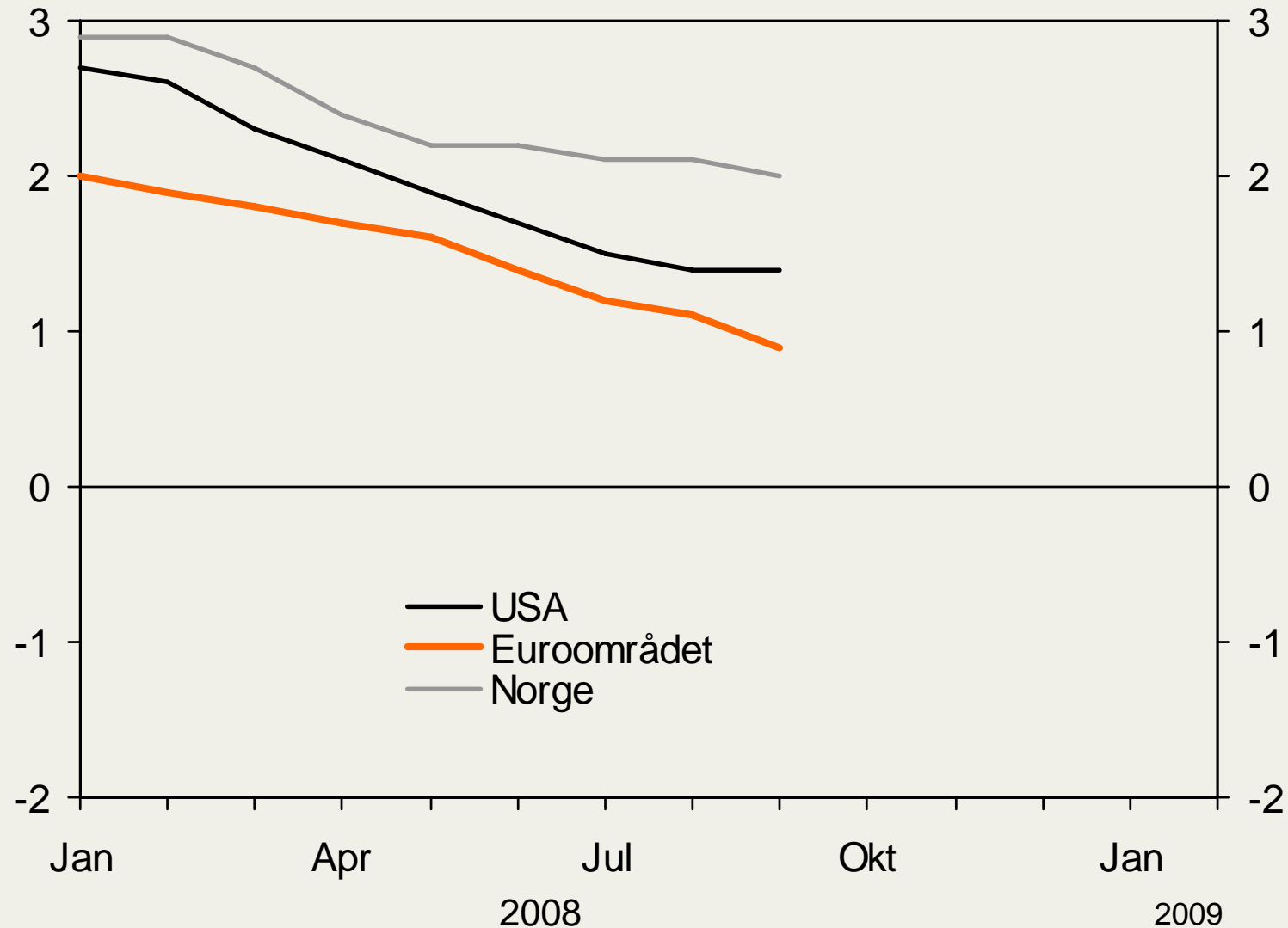
Consensusanslag for BNP-vekst i 2009 gitt på ulike tidspunkt. Prosent

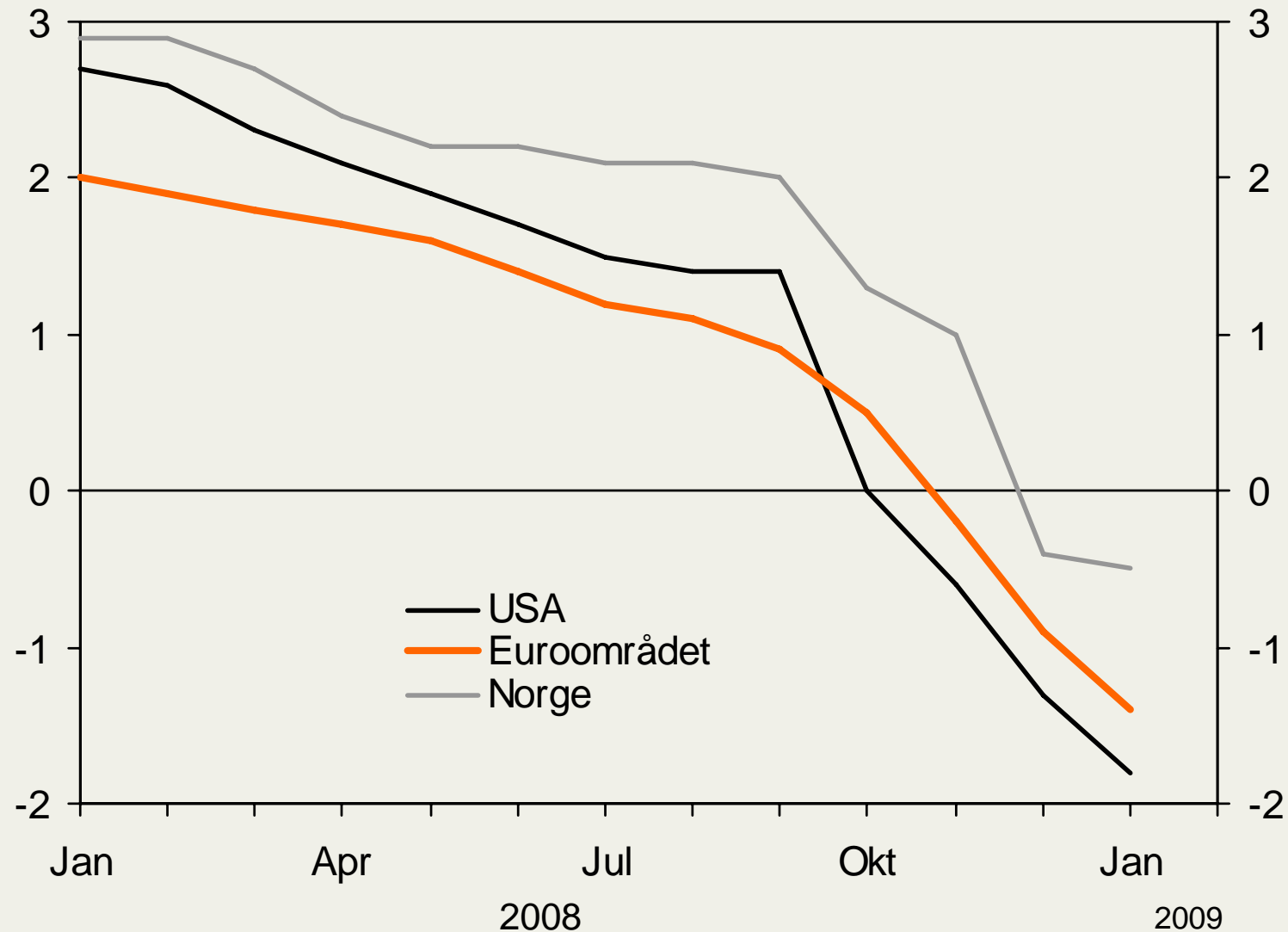
... men utsiktene endrer seg

Consensusanslag for BNP-vekst i 2009 gitt på ulike tidspunkt. Prosent

... men utsiktene endrer seg

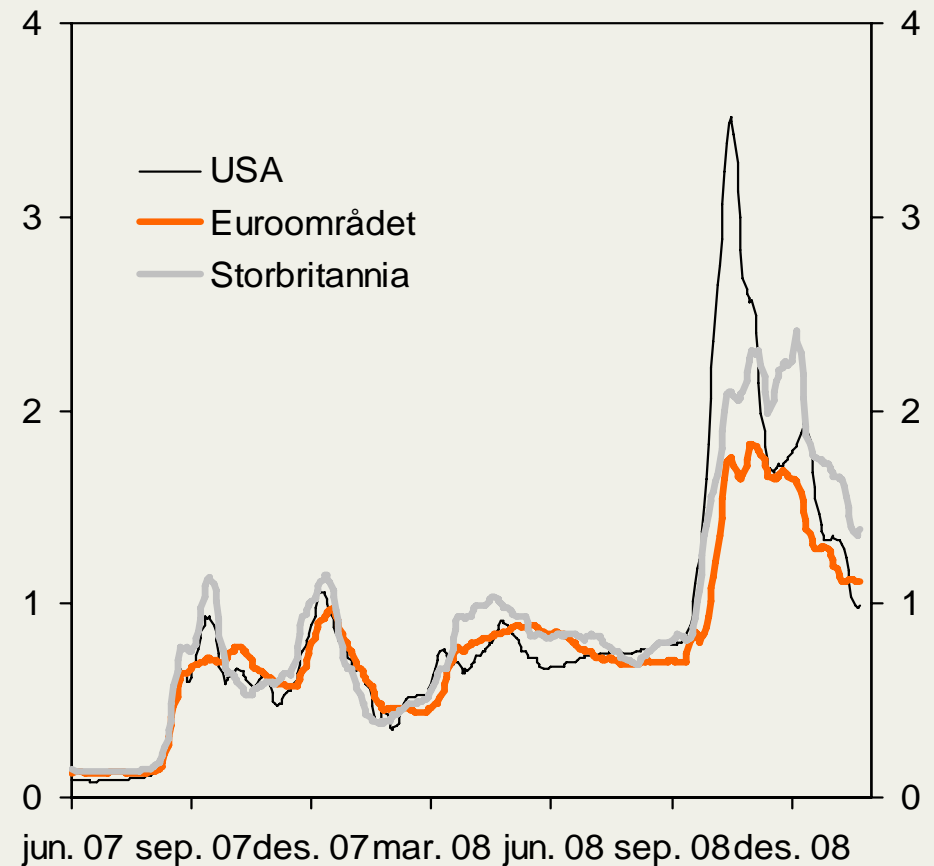
Consensusanslag for BNP-vekst i 2009 gitt på ulike tidspunkt. Prosent

Hvorfor? Internasjonal finanskrise

- 2008 var et år preget av betydelig uro i verdens finansmarkeder
- I september/oktober gikk uroen over til å bli en alvorlig krise
- Rask inngripen fra myndighetene hindret en kollaps i det finansielle systemet
- Situasjonen i finansmarkedene har bedret seg noe, men er langt fra normal

Differanse mellom tremåneders penge-
markedsrente og forventet styringsrente

Hva gjør vi i denne situasjonen?

2008

- 7. okt – Regjeringen legger fram et ekspansivt budsjett for 2009
- 12. okt – Bytteordning for inntil 350 mrd. kroner for å bedre bankenes tilgang på langsiktig finansiering
- 15. okt – Renten settes ned med 0,5 prosentpoeng
- 29. okt – Renten settes ned med 0,5 prosentpoeng
- 21. nov – Egenkapitalen i Kommunalbanken økes med 300 mill. kroner
- 23. nov – Den alminnelige garantiordningen i GIEK økes med 60 mrd. kroner, ordningen med byggelånsgaranti for skip med 3 mrd. kroner og Innovasjon Norges låneramme med 1 mrd. kroner
- 27. nov – Statlig lån til Eksportfinans (50 mrd. kroner i 2009 og 2010)
- 17. des – Renten settes ned med 1,75 prosentpoeng

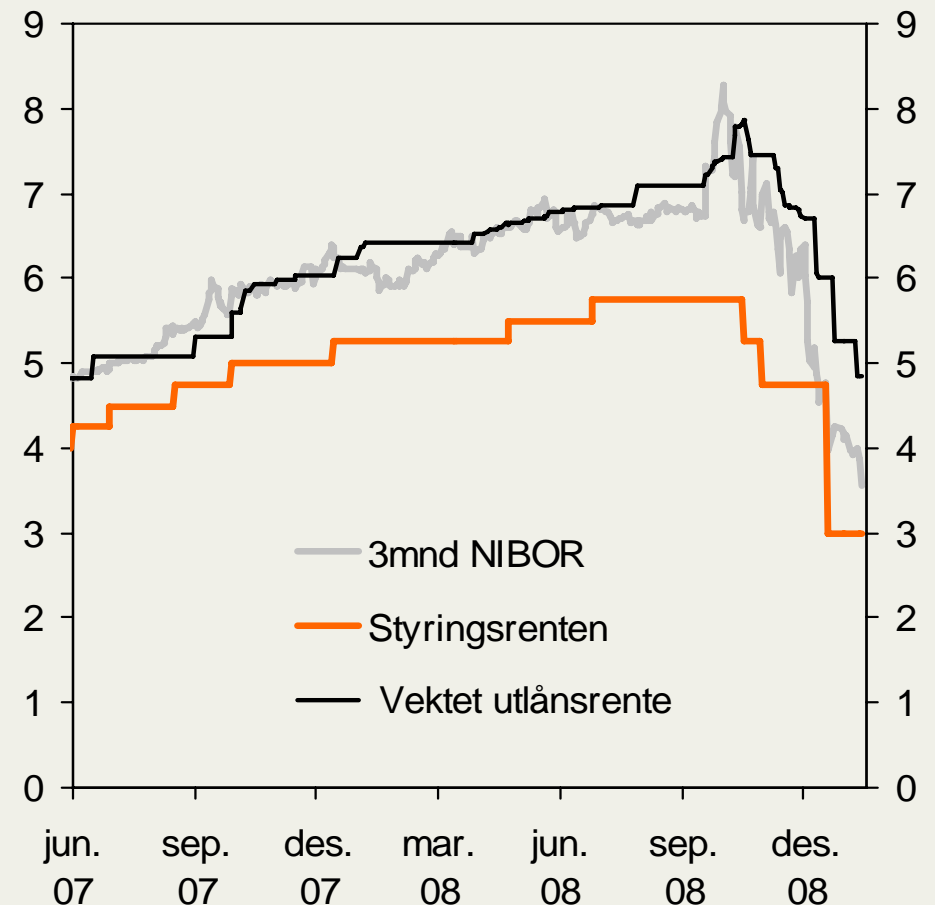
2009

- 26. jan – Tiltakspakke for arbeid
- 9. feb – Nye tiltak for lån til næringsliv og husholdninger

Pengepolitikken har svart med lavere renter

- Styringsrenten er redusert med 2,75 prosentpoeng siden midten av oktober
- Påslaget på pengemarkedsrenten har falt etter innføringen av tiltakspakken overfor bankene, og utlånsrentene er raskt på vei ned
- Norges Banks rentenedsettelse gir rundt 20 mrd. kroner ekstra til husholdningene ved fullt gjennomslag i utlånsrentene

Pengemarkedsrenten og bankenes utlånsrenter på nye lån. Prosent

Ytterligere finanspolitiske tiltak

Regjeringen legger fram tiltak for 20 mrd. kroner:

- 16¾ mrd. kroner i økte utgifter
- 3¼ mrd. kroner i skattelette

Anslagsendringer i budsjettet gjør at den samlede budsjettstimulansen blir på 27 mrd. kroner i forhold til vedtatt budsjett

I tillegg:

- Utvidelse av låne-, garanti- og investeringsrammer på i alt 8 mrd. kroner

Gode tiltak kan skape muligheter

Derfor skal:

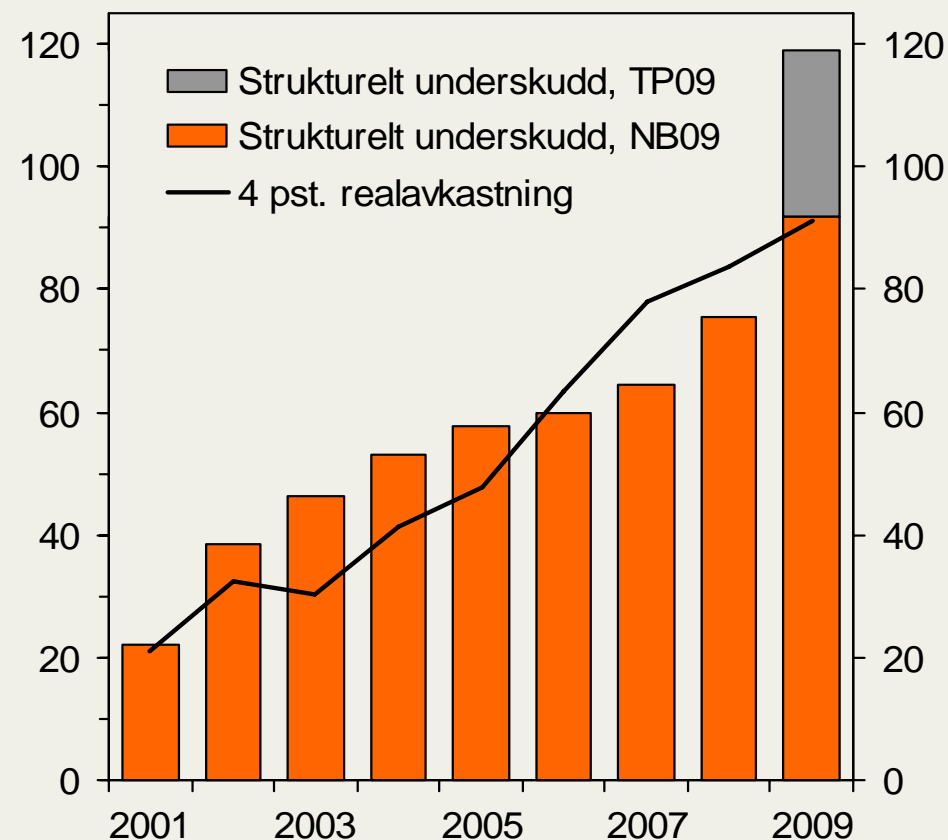
- tiltakene virke raskt på arbeidsmarkedet
- tiltakene være målrettede
- tiltakene være midlertidige
- tiltakene styrke Regjeringens politikk for miljø og fordeling

Hovedvekten i pakken på utgiftssiden, men også målrettede skattetilbud for næringslivet

Budsjettpolitikken brukes aktivt

- Det strukturelle, oljekorrigerede underskuddet i 2009 anslås til 119 mrd. kroner. Dette er 27 mrd. kroner mer enn i vedtatt budsjett
- Bruken av oljeinntekter øker nå med 43 mrd. kroner fra 2008
- Budsjettet gir en impuls tilsvarende 2,3 pst. av BNP for Fastlands-Norge. Regjeringens nye tiltak bidrar med om lag halvparten

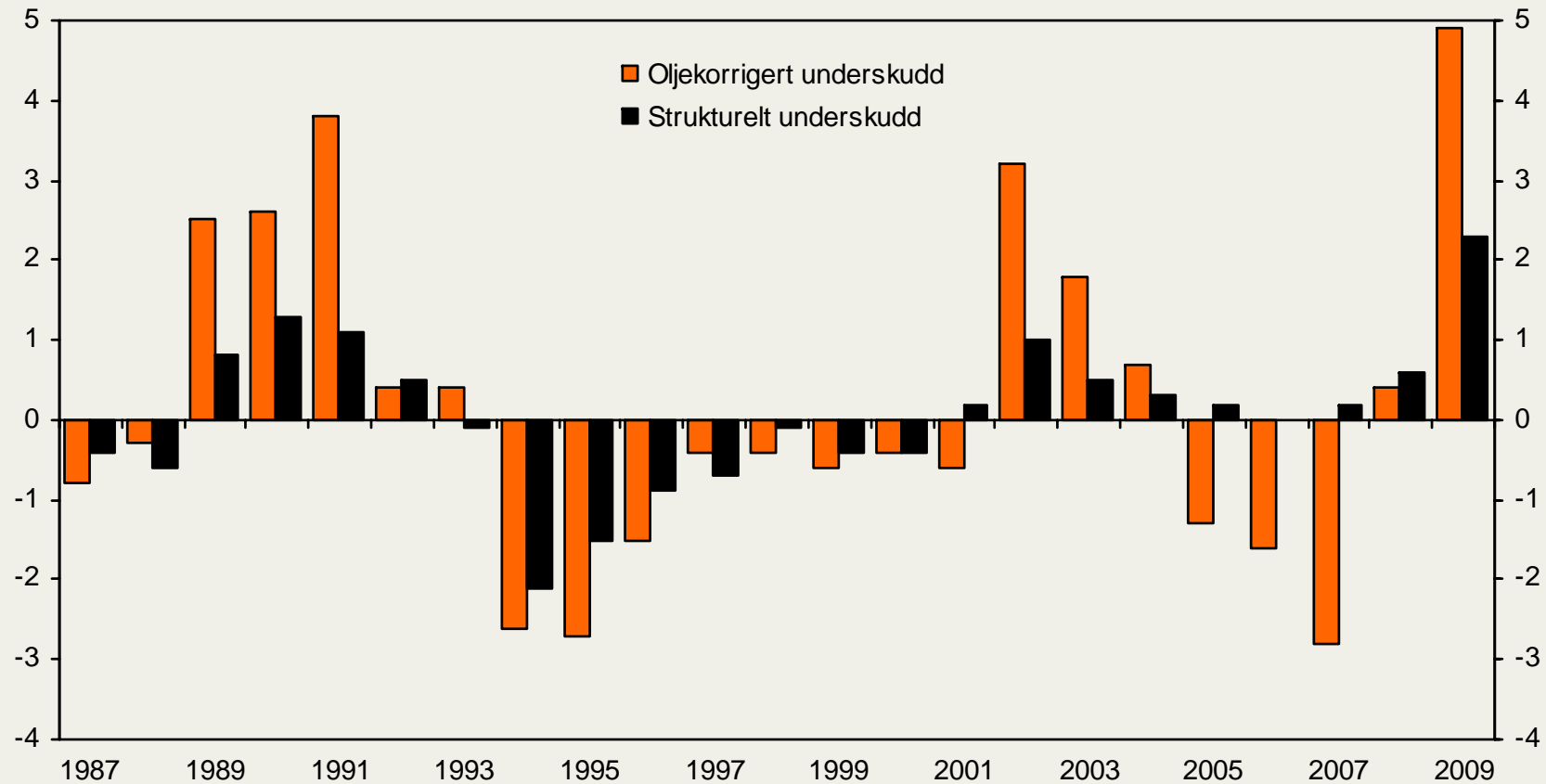
Forventet realavkastning av Statens pensjonsfond – Utland og strukturelt underskudd. Mrd. 2009-kroner

Ekspansiv finanspolitikk...

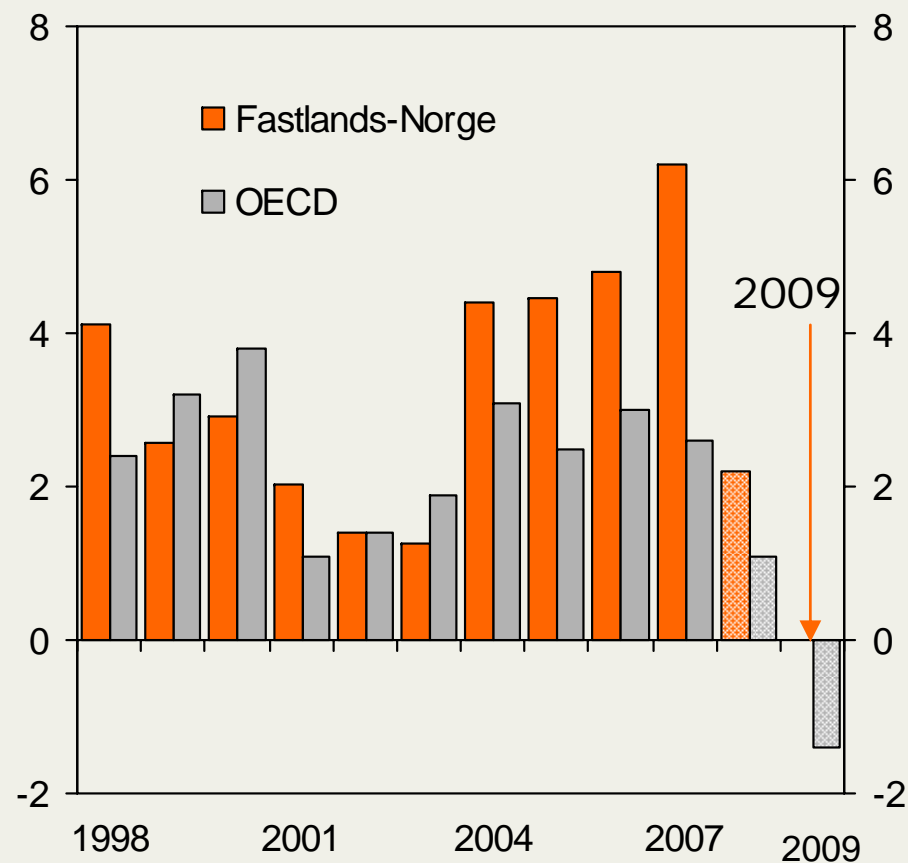
Oljekorrigert underskudd og strukturelt, oljekorrigert underskudd i prosent av trend-BNP for Fastlands-Norge. Endring fra foregående år¹

... for å dempe nedgangen i økonomien

- Stor usikkerhet om den videre utviklingen
- Samlet sett kan det ligge an til nullvekst i norsk økonomi i 2009
- Lavere renter og ekspansiv budsjettpolitikk gir betydelige stimulanser, men den økonomiske politikken kan ikke forhindre et tilbakeslag
- Men, den økonomiske politikken bidrar til at Norge blir mindre hardt rammet enn mange andre land

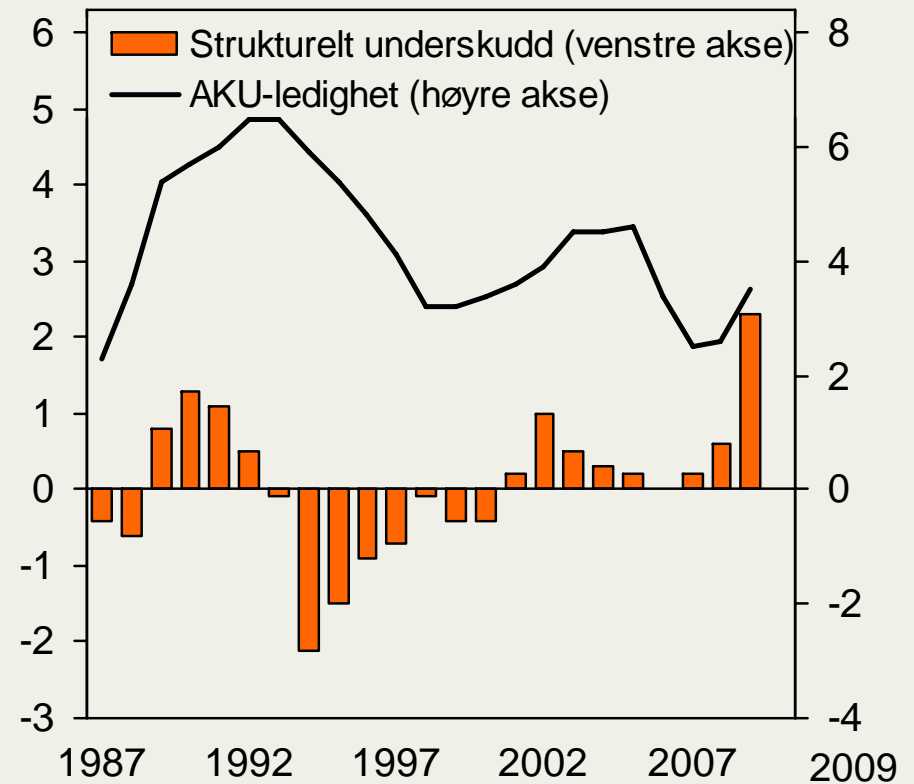
BNP for Fastlands-Norge og handelspartnerne. Prosentvis vekst fra året før

Raske og sterke stimulanser fra finanspolitikken

- Viktig å unngå en kraftig økning i ledigheten
- Budsjettpolitikken legges om tidligere og kraftigere enn på slutten av 1980-tallet
- I tillegg bidrar pengepolitikken til å dempe tilbakeslaget i økonomien

Arbeidsledighet (AKU) i prosent av arbeidsstyrken og budsjettimpuls i prosent av trend-BNP for Fastlands-Norge

Informasjon på internett

En helhetlig presentasjon av departementet, dokumenter og arbeidsoppgaver finner du på www.regjeringen.no

Noen aktuelle dokumenter:

Nasjonalbudsjettet 2009

St.prp. nr. 37 (2008-2009) "Tiltakspakka"

St.meld. nr. 9 (2008-2009) Perspektivmeldingen